



Esitys kalatalousvelvoiteiksi

Kalatalousviranomainen katsoo, että Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjaskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten lupaehtojen muuttaminen on välttämätöntä menetetyin vaelluspoikastuotannon korvaamiseksi, luontaisen lisääntymisen palauttamiseksi osaksi kannan hoitoa sekä perinnöllisen monimuotoisuuden ja kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi.

Kalatalousviranomainen vaatii edellä selostetuin perusteluin, että Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjaskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten omistajille on määrättävä kalatalousvelvoite seuraavasti:

1. Kalatievelvoite

Luvanhaltijoiden velvollisuutena on suunnitella ja toteuttaa kustannuksellaan Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjaskosken ja Valajaskosken voimalaitosten yhteyteen tarkoituksenmukainen ja toimiva kalatie sekä alasvaellusreitti ohjausmenetelmineen. Isohaaran nykyisiä kalateitä sekä Lapin ELY-keskuksen toimeksiannosta laadittuja Kemijoen alaosan kalateiden yleissuunnitelmia voidaan hyödyntää soveltuvin osin. Kalatievelvoite tulee toteuttaa seuraavasti:

- a) Kalateiden ja alasvaellusreittien tulee soveltua lohelle ja taimenelle ja ne tulee toteuttaa parhaalla käytettävissä olevalla tekniikalla ja alan parhaita käytäntöjä noudattaen. Luvanhaltijoiden tulee vastata kustannuksellaan kalateiden toiminnasta, ylläpidosta sekä rakenteiden ja virtaamien säädöstä. Luvanhaltijoiden tulee luovuttaa maksutta kalateihin tarvittava vesi, jolla varmistetaan sopiva virtausnopeus kalatiessä ja kalatien suuaukolla joen virtaamasta riippuen.
- b) Mitoitusvirtaama, jonka rajoissa kalatietä käytetään, tulee olla vähintään 2 m³/s. Kalatiestä tulevan veden lisäksi kunkin kalatien alaosaan tulee johtaa kalojen nousun varmistamiseksi houkutusvettä. Mitoitusvirtaama, jonka puitteissa houkutusvettä käytetään, tulee olla vähintään 20 m³/s kutakin yksittäistä kalatietä kohden. Kalojen kulku tulee järjestää kullakin padolla tarvittaessa yhden tai useamman kalatien kautta.

Kalateitä ja voimalaitoksia on käytettävä niin, että PVO-Vesivoima Oy:n omistaman Isohaaran voimalaitoksen alapuolelle tulevasta lohista vähintään 90 % nousee padon yläpuolelle ja niistä vähintään 75 % nousee Kemijoki Oy:n omistamien Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjaskosken ja Valajaskosken voimalaitosten kalateiden kautta Valajaskosken padon yläpuolelle. Tavoitteet tulee saavuttaa 5 vuoden kuluttua siitä, kun kalatiet ovat valmistuneet.

- c) Kalateiden tulee olla toiminnassa vuosittain 20.5.–20.10. välisen ajan.
- d) Kunkin voimalaitoksen yhteyteen toteutettavan alasvaellusreitit tulee toimia niin, että Valajaskosken yläpuolelle tulevasta vaelluspoikasista 60 % selviytyy viiden voimalaitoksen ohi Isohaaran voimalaitospadon alapuolelle. Voimalaitoksia on käytettävä niin, että se tukee vaelluspoikasten selviytymistä jokisuuhun.

- e) Tämän päätöksen tultua lainvoimaiseksi voimalaitosten omistajan on viimeistään yhden vuoden kuluessa lainvoimaiseksi tulosta haettava vesilain tarkoittama vesirakentamislupa tässä päätöksessä määrätyille kalateille sekä lupa aloittaa rakentaminen ennen päätöksen lainvoimaiseksi tuloa (valmistelulupa) ja aloitettava myönnettävän rakentamisluvan perusteella ensimmäisen kalatien rakentaminen.
- f) Kaikkien kalateiden ja alasvaellusreittien tulee olla rakenteellisesti valmiina ja toiminnassa viimeistään kahden vuoden kuluttua vesirakentamisluvan myöntämisestä.
- g) Luvanhaltijat vastaavat tutkimuksesta ja kehittämisestä kalateiden ja alasvaellusreittien toiminnan parantamiseksi vähintään siihen saakka kun lupaehtojen tarkistamishakemus on tullut ratkaistuksi. Tähän käytettävä rahamäärä tulee olla vuosittain vähintään 250 000 euroa kolmen peräkkäisen vuoden liukuvana keskiarvona elinkustannusindeksillä vuosittain tarkistettuna.

2. Muu kalataloudellinen hoitotoimenpide

Ossauskosken, Petäjäskosken ja Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten vanhojen uomien vesittämistä on tehtävä teknis-taloudellinen ja biologinen toteuttavuusselvitys ja suunnitelma. Selvitys ja suunnitelma on liitettävä lupaehtojen tarkistamista koskevaan hakemukseen (kohta 8).

3. Kalatievelvoite

Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten luvanhaltijan veloitteena on hakea rakentamislupa 9 vuoden kuluessa ja toteuttaa kalatiet 12 vuoden kuluessa tämän päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

4. Muu kalataloudellinen hoitotoimenpide

Luvanhaltijoiden velvollisuutena on suunnitella ja toteuttaa kustannuksellaan kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla lohen ja meritaimenen ylisiirto Isohaaran voimalaitoksen alapuolelta Ounasjoen vesistöalueelle ja Kemijärven yläpuolelle.

- a) Kalojen ylisiirtoa varten tulee suunnitella ja toteuttaa tarkoituksenmukaiset laitteen, joiden avulla minimoidaan ylisiirrosta aiheutuva haitta kalateiden toiminnalle ja ylisiirrettävien kalojen kunnolle.
- b) Ounasjokeen tulee siirtää kolmen peräkkäisen vuoden liukuvana keskiarvona vuosittain vähintään 2000 lohta, joista naaraita vähintään 50 %. Ylisiirtopyynnillä tulee pyrkiä saamaan meri-ialtään ja nousuajankohdaltaan luontaisesti vaihteleva emokalasto.
- c) Ylä-Kemijokeen Kemijärven yläpuolelle tulee siirtää kolmen peräkkäisen vuoden liukuvana keskiarvona vuosittain vähintään 300 lohta, joista naaraita vähintään 50 %. Ylisiirtopyynnillä tulee pyrkiä saamaan meri-ialtään ja nousuajankohdaltaan luontaisesti vaihteleva emokalasto.

- d) Ounasjoen vesistöalueelle ja Vähäjokeen sekä Louejokeen tulee siirtää kolmen peräkkäisen vuoden liukuvana keskiarvona vuosittain vähintään 200 meritaimenta.
- e) Lohen ja taimenen ylisiirtovelvoitteiden toimeenpano tulee aloittaa välittömästi, viimeistään tämän päätöksen tultua lainvoimaiseksi.
- f) Ala-Kemijokeen ja siihen laskeviin jokiin on siirrettävä kolmen perättäisen vuoden liukuvana keskiarvona vuosittain vähintään 100 000 nahkiaista kalatalousviranomaisen kanssa sovittavalla tavalla. Ylisiirtopyynti tulee toteuttaa koko nahkiaisen nousujan. Nahkiaiselle soveltuvat talvehtimis-, kutu- ja toukkatuotantoalueet Kemijoen vesistössä on selvitettävä 3 vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Selvitys on toimitettava välittömästi sen valmistuttua tiedoksi kalatalousviranomaiselle ylisiirtovelvoitteen kohdentamisen arvioimiseksi ja liitettävä lupaehtojen tarkistamishakemukseen.

5. Istutusvelvoite ja kalatalousmaksu

Istutusvelvoitteet Kemijoen suualueelle ja sen läheiselle merialueelle sekä sisävesialueelle tulee asettaa siten, että ne tukevat vaelluskalojen kotiuttamista Kemijoen vesistöön sekä vastaavat nykyistä paremmin sitä osaa aiheutuneesta vahingosta, jota ei voida Kemijoen rakennetuilla jokiosuuksilla muilla toimin kompensoida. Istutukset tulee tehdä kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Velvoitteen toteuttamistapaa, kuten istutettavaa kalalajia, ikäryhmää, kokoa ja istutuspaikkaa voidaan muuttaa toimenpiteiden tuloksellisuuden parantamiseksi tai varmistamiseksi tai velvoite voidaan toteuttaa muuna, istutusta korvaavana toimenpiteenä, mikäli tarkkailun tulokset tai muu tutkimustieto antavat siihen aiheita. Muutoksista päätetään Lapin ELY-keskuksen ja luvan saajan sopimalla tavalla. Velvoitteen muutoksista on kuultava asianomaista kalatalousaluetta. Mikäli velvoitteenhaltija ja Lapin ELY-keskus eivät pääse yksimielisyyteen velvoitteen muutoksista tai istutuksia korvaavista toimenpiteistä, velvoitteenhaltijan on saatettava asia Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ratkaistavaksi.

Sisävesialueen paikalliset lajit

Kemijoen vesistöalueelle patoaltaille ja voimalaitosten yläpuolisille alueille istutetaan taimenta, kuhaa, kirjolohta sekä muita tarkoituksenmukaiseksi katsottavia kalalajeja kalastukselle aiheutuneiden vahinkojen kompensoimiseksi. Velvoite vastaa vuosittain arvoltaan seuraavia istutusmääriä ja se voidaan toteuttaa myös muina lajeina tai toimenpiteinä:

- a) Sisävesialueelle istutetaan vuosittain 150 000 1-kesän vanhaa kuhaa, 30 000 kpl 3-kesäisiä ja 4-vuotiaita taimenia (vähintään 40 cm:n pituisia) sekä 30 000 kg kirjolohia. Taimenia ei tule istuttaa Kemijoen vesistössä alueille, joissa elää alkuperäisiä geneettisesti erilaistuneita taimenpopulaatioita.
- b) Kalatalousmaksu 30 000 euroa, jota käytetään lohen ja meritaimenen poikastuotantoalueiden kalatalouskunnostuksiin ja muihin toimenpiteisiin.

Merivaelliset lajit

- a) Kemijoen vesistöalueen poikastuotantoalueille tulee tehdä lohen ja meritaimenen kotiutusistutuksia suhteutettuna poikastuotantopinta-alaan. Pääosa lohen kotiutusistutuksista kohdennetaan Ounasjoen vesistöalueelle ja meritaimenen istutukset Kemi- ja Ounasjoen sivujokiin. Istutusmäärän tulee vastata yhteensä vähintään 2 miljoonaa yksivuotiasta lohenpoikasta/vuosi ja 200 000 yksivuotiasta meritaimenen poikasta/vuosi. Istutusmääriä voidaan sopeutuvan velvoitehoidon periaatteilla tarkistaa kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla, mikäli vesistöalueen kalakantojen seurannassa todennetaan merkittävää luonnonpoikastuotantoa. Kotiutusistutuksissa voidaan käyttää mätiä ja eri-ikäisiä poikasia. Istutuspoikasten iästä sovitaan kalatalousviranomaisen kanssa. Kotiutusistutusten toimeenpano tulee aloittaa heti seuraavassa kalanviljelyn tuotantokierrossa muutoshakemuksen tultua ratkaistuksi.
- b) Kemijoen edustan merialueelle ja Kemijokisuuhun istutetaan 700 000 lohen, vähintään 14 cm:n sekä 100 000 meritaimenen, vähintään 18 cm:n pituista vaelluspoikasta. Enintään 50 % lohen ja taimenen vaelluspoikasista voidaan vapauttaa Taivalkosken patoaltaaseen kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla.
- c) Kemijoen merialueelle istutetaan vuosittain 3 100 000 1-kesäistä vaellussiian poikasta. Yksikesäisten vaellussiian istutuspoikasten tulee olla keskimäärin vähintään 10 cm mittaisia. Vähimmäismitta on 9 cm. Keskimääräisen kuntokertoimen tulee olla vähintään 0,6. Istutuksissa voidaan käyttää myös vastakuoriutuneita siianpoikasia. Vastakuoriutuneiden ja yksikesäisten osuudesta sovitaan kalatalousviranomaisen kanssa.
- d) Istukkaiden menestymistä ja istutusten tuloksellisuutta tulee parantaa kehittämällä kasvatusmenetelmiä (mm. virikekasvatus) sekä istutusikäntöjä uusimpien tutkimustulosten ja ohjeistusten mukaisesti.

6. Kalatalousveloitteen toteuttamissuunnitelma

Luvanhaltijan tulee laatia vesilain 3. luvun 15 §:n mukainen yksityiskohtainen kalatalousveloitteen toteuttamissuunnitelma, joka hyväksytetään kalatalousviranomaisella.

7. Velvoitetarkkailu (VL 3:11§ ja 3:14§)

Luvanhaltijoille tulee määrätä kalataloudellinen velvoitetarkkailu seuraavasti:

- a) Luvanhaltijoiden on tarkkailtava kustannuksellaan kalateiden ja alasvaellusreittien toimivuutta, ylisiirtojen ja istutusten tuloksellisuutta ja luonnonpoikastuotantoa sekä toimenpiteiden vaikutusta kalastukseen kalatalousviranomaisen hyväksymän ohjelman mukaisesti. Kalatalousviranomaisen voi tehdä ohjelmaan tarpeelliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi katsomansa muutokset. Tarvittaessa istutettavat kalat tulee merkitä kalatalousviranomaisen kanssa erikseen sovittavalla tavalla.

- b) Luvanhaltijan on osana tarkkailua selvitettävä Kemijokeen nousevan nahkiaiskannan koko, yliiirtoalueen toukkatuotanto sekä joesta mereen vaeltavien nuorten nahkiaisten määrä ja niille aiheutuvat vaellustappiot voimalaitoksissa ja patoaltailla. Tulosten luotettavuuden varmistamiseksi aineisto on kerättävä usealta eri vuodelta.

8. Lupaehtojen tarkistaminen

Tämän päätöksen mukaiset lupaehdot tulee määrätä tarkistettavaksi 10 vuoden kuluttua päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Luvanhaltijoiden tulee vuotta aikaisemmin saattaa asia uuteen käsittelyyn lupaehtojen tarkistamiseksi. Tällöin arvioidaan ensimmäisessä vaiheessa määrättyjen toimenpiteiden vaikutus vaelluskalojen luonnonpoikastuotantoon ja ovatko toimenpiteet edistäneet merkittävästi hakemuksessa esitettyjen tavoitteiden saavuttamista. Arvioinnin perusteella tehdään johtopäätökset tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Samassa yhteydessä voidaan antaa myös Ossauskosken, Petäjäsken ja Raudanjoen Permankosken vanhojen uomien vesittämisiksi tarvittavat määräykset.

Lupaehtojen tarkistamisen yhteydessä tulee määrätä velvoitehoidon toisesta vaiheesta, jossa saatujen kokemusten perusteella voidaan harkita mm. Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäsken ja Valajäskosken voimalaitosten kalateihin liittyviä lupaehtoja sekä houkutusvirtaaman määrää ja kalateiden toiminnan tutkimiseen ja kehittämiseen määrättyä rahamäärää ja yliiirto- ja istutusvelvoitteiden määrää kalateiden toimivuuden ja luonnonpoikastuotannon määrän perusteella sekä tarkkailuvelvoitteen lupaehtoja.